

Br. Raniero Cantalamessa, OFM Cap
Druga postna pridiga za papeža Frančiška in rimsko kurijo, 22 marec 2019

Ponovno stopiti vase

Sv. Avguštín je svoj čas izrekel poziv, ki po mnogih stoletjih ohranja nedotaknjeno svojo pomembnost: »In teipsum redi. In interiore homine habitat veritas« – »Ponovno stopi vase. V notranjem človeku prebiva resnica«. V enem od nagovorov ljudstvo s še večjo vztrajnostjo spodbuja:

»Ponovno stopite v svoje srce! Kam hočete iti daleč od sebe? Če se boste oddaljevali, se boste izgubili. Zakaj se podajate na prazne poti? Vrnite se z vašega pohajkovanja, ki vas je privedlo na brezpotja; vrnite se h Gospodu. On je pripravljen. Najprej ponovno stopi v svoje srce, ti, ki si postal tujec samemu sebi, zaradi pohajkovanja naokoli: ne poznaš samega sebe in iščeš njega, ki te je ustvaril! Vrni se, ponovno stopi v srce, loči se od telesa ... Ponovno stopi v srce: tam preveri tisto, kar morda zaznavaš o Bogu, kajti tam najdeš podobo Boga; v človekovi notranjosti prebiva Kristus, v tvoji notranjosti boš prenovljen po Božji podobi.«

Ko nadaljujemo s komentarjem vrstice psalma: »Mojo dušo žeja po Bogu, živem Bogu«, ki smo ga začeli v adventu, razmišljam o »kraju«, v katerem vsakdo od nas vstopi v stik z živim Bogom. V univerzalnem in zakramentalnem pomenu je ta »kraj« Cerkev; v osebnem in bivanjskem pomenu pa je to naše srce, tisto, kar Sveto pismo imenuje »notranji človek«, »človek, skrit v srcu«. K tej izbiri nas nagiba tudi bogoslužni čas, v katerem živimo. Jezus je teh štirideset dni v puščavi in prav tam ga moramo dohiteti. Ni vsem dano, da bi lahko šli v zunanjo puščavo; vsi pa se lahko zatečemo v notranjo puščavo, ki je naše srce. »V človekovi notranjosti prebiva Kristus«, nam je rekel Avguštín.

Če hočemo otipljivo podobo, simbol, ki nam bo pomagal udejanjiti ta obrat naproti notranjosti, ga najdemo v evangeljskem dogodku o Zaheju. Zahej je človek, ki hoče spoznati Jezusa in da bi to dosegel, zapusti svojo hišo, se poda med množico, spleza na drevo ... Išče ga zunaj. Ko pa gre Jezus mimo in ga opazi, mu reče: »Zahej, hitro splezaj dol, danes moram namreč ostati v tvoji hiši« (Lk 19,5). Jezus Zaheja ponovno privede v njegovo hišo in tam, na skrivnem, brez prič, se zgodi čudež: on zares spozna, kdo je Jezus in najde odrešenje.

Mi smo pogosto podobni Zaheju. Iščemo Jezusa, a ga iščemo zunaj, po cestah, med množico. Jezus sam pa nas vabi, da ponovno stopimo v svojo hišo, v svoje srce, kjer se želi srečati z nami.

Notranjost, vrednota v krizi

Notranjost je vrednota v krizi. Na »notranje življenje«, ki je bilo nekoč skoraj sinonim za duhovno življenje, danes gledamo z določenim zadržkom. Nekateri slovarji duhovnosti v celoti opuščajo izraze »notranjost« in »zbranost«, pri drugih pa, ki jih vsebujejo, izražajo določeno zadržanost. Med drugim na primer omenjajo, da ni nobenega svetopisemskega izraza, ki bi natančno odgovarjal tem besedam; zato so bili verjetno ti izrazi uvedeni pod odločilnim vplivom platonske filozofije; da bi to lahko spodbujalo subjektivizem itd.

Simptom, ki kaže na to usihanje smisla in spoštovanja notranjosti je usoda, ki je doletela knjižico Hoja za Kristusom, ki je bila neke vrste priročnik uvajanja v notranje življenje. Od najbolj priljubljene knjige med kristjani, takoj za Svetim pismom, je v nekaj desetletjih ta knjižica zatonila v pozabo.

Nekateri vzroki za to krizo so stari in neločljivo povezani z našo naravo. Naša »sestava«, se pravi, da smo sestavljeni iz mesa in duha, prispeva k temu, da smo kakor nagnjena ploskev, nagnjena navzven, k vidnemu in mnogovrstnemu. Kakor vesolje po začetni eksploziji (slavni Big bang), smo tudi mi v fazi širjenja in oddaljevanja od središča. »Oko se ne nasiti z gledanjem, uho se ne napolni s poslušanjem«, pravi Sveto pismo (Prd 1,8). Nenehno smo »v izhodu« preko tistih petero vrat ali oken, ki so naši čuti.

Drugi vzroki pa so bolj specifični in aktualni. Eden od njih je »socialni čut«, ki je gotovo pozitivna vrednota današnjega časa, toda, če ni uravnotežen, lahko pretirano poudari usmerjenost navzven in razosebljenje človeka. V sekularizirani in laični kulturi našega časa sta vlogo, ki jo je opravljal krščanska ponotranjenost, prevzeli psihologija in psihoanaliza, ki pa se ustavita pri človekovi podzavesti in torej pri njegovi subjektivnosti, ob strani pa puščata njegovo globoko osebno povezanost z Bogom.¹

Na cerkvenem področju pa se je s koncilom uveljavila ideja »Cerkve za svet«; ta je dosegla, da je starodavni ideal beg od sveta včasih nadomestil ideal bega naproti svetu. Opuščanje notranjosti in usmerjenost navzven je eden od najbolj nevarnih vidikov pojava sekularizma. Obstajal je celo poskus, da bi teološko opravičili to novo usmeritev, ki je dobila ime teologija smrti Boga. Bog sam – pravijo – nam je dal zgled. Ko se je učlovečil, se je izpraznil, je šel iz sebe, iz trojiške notranjosti, postal je »posveten«, kar pomeni razpršen v posvetnem. Postal je Bog »izven sebe«.

Notranjost v Svetem pismu

Kot vedno, je potrebno na krizo ene od tradicionalnih krščanskih vrednot odgovoriti tako, da naredimo povzetek, kar pomeni, da vzamemo stvari takšne, kot so bile v samem začetku in jih prenesemo v novo dopolnitev. Z drugimi besedami: potrebno začeti pri Božji besedi in v njeni luči ponovno odkriti v samem izročilu vitalni in večni element ter ga tako osvoboditi minljivih elementov, ki so ga skozi stoletja počasi prekrivali. To metodo je v svojem delu prevzel za svojo tudi drugi vatikanski cerkveni zbor. Kakor v naravi spomladi obrezujemo drevje in odstranimo veje pretekle sezone, da bi omogočili drevesu novo brstenje, tako je potrebno delovati tudi v življenju Cerkve.

Že izraelski preroki so se borili, da bi premaknili zanimanje ljudstva od zunanjih kulturnih obredov in ritualizma k notranjemu odnosu z Bogom. »To ljudstvo – beremo pri Izaiju – mi prihaja naproti le s svojimi usti in me časti le s svojimi ustnicami, njegovo srce pa je daleč od mene in mu je moj strah le priučena človeška zapoved« (Iz 29,13). Razlog je v tem, da »človek vidi, kar je pred očmi, Gospod pa vidi v srce« (1 Sam 16,7). »Pretrgajte svoja srca, ne svojih oblačil« (Jl 2,13), beremo pri drugem preroku.

To je tiste vrste verska prenova, ki jo je začel Jezus in jo tudi dovršil. Če človek pregleda Jezusovo delovanje in njegove besede, ne da bi se ukvarjal z dogmatičnimi vprašanji, ampak predvsem z

---

¹ Kaj je v tem pogledu nastalo iz naše TF v LJ? (op. prev.)

vidika zgodovine verstev, opazi predvsem eno stvar: on je želel obnoviti judovsko verovanje, ki se je pogosto znašlo v številnih ritualih in legalizmu, in je v njegovo središče ponovno postavljaj osebni in živ odnos z Bogom. Neutrudno kliče ljudi k tistemu »prikritemu« področju, ki je »srce«, kjer se dogaja resnični odnos z Bogom in z njegovo živo voljo in od česar je odvisna vrednost slehernega dejanja (prim. Mt 15,10 sl). Ta klic v notranjost najde svoj globok in objektivni svetopisemski temelj v nauku o prebivanju Boga Očeta, Sina in Svetega Duha v duši krščenca.

Sčasoma se je svetopisemski pogled na krščansko notranjost zatemnil, kar je prispevalo h krizi, o kateri sem govoril zgoraj. V določenih duhovnih tokovih, kakor tudi pri nekaterih renskih mistikih, se je zatemnil objektivni značaj te notranjosti. Oni vztrajajo pri vrnitvi k »dnu duše« s pomočjo nečesa, kar oni imenujejo »introverzija«. Vendar ni vedno jasno, če to »dno duše« pripada resničnosti, ki je Bog ali pa resničnosti jaza; ali pa, kar je še slabše, če je to kar oboje hkrati, se pravi da sta panteistično zlita v eno.

V zadnjih stoletjih je vidik metode začel prevladati nad vsebino krščanske notranjosti; včasih jo je tako reducirjal na neke vrste tehniko koncentracije in meditacije, bolj kot pa srečanje s Kristusom, ki živi v srcu, čeprav v nobenem obdobju ni manjkalo čudovitih uresničitvev krščanske notranjosti. Sveta Elizabeta od Svete Trojice je v smislu najčistejše objektivne notranjosti zapisala: »Našla sem nebesa na zemlji, ker nebesa so Bog in Bog je v mojem srcu«.

Vrnitev k notranjosti

A vrnimo se v sedanjost. Zakaj je tako nujno ponovno spregovoriti o notranjosti in znova odkriti veselje do nje? Živimo v družbi, ki je vsa usmerjena navzven. Tudi na duhovnem področju se dogaja to, kar opazujemo na materialnem področju. Človek pošilja svoje sonde vse do obrobja sončnega sistema, fotografira to, kar je videti na oddaljenih planetih; ne meni pa se za to, kar brbota le nekaj tisoč metrov pod zemeljsko skorjo in zato ne zmora napovedati potresov in izbruhov vulkanov. Hipoma zvemo to, kar se dogaja na drugem koncu sveta, ne menimo pa se za to, ker brbota v globinah našega srca. Živimo kakor v centrifugi, ki se vrti s silno hitrostjo.

Pobegniti, se pravi iti ven, je neke vrste geslo. Obstaja celo neke vrste literatura bega, predstave bega. Pobeg je tako rekoč institucionaliziran. Tišina zbuja strah. Človek ne zmora več živeti, delati, študirati ne da bi imel ob sebi glasbo. Obstaja neke vrste horror vacui – strah pred praznino, ki sili človeka v omamo.

Imel sem priložnost, da sem enkrat samkrat vstopil v diskoteko; povabili so me, da bi spregovoril mladim, ki so se tam zbirali. To mi je zadostovalo, da sem si ustvaril idejo, kaj tam kraljuje: orgija hrupa, oglušujoč ropot, ki je kakor droga. Med mladimi so ob izhodu diskoteke naredili anketo; vprašali so jih: »Zakaj se zbirate na tem kraju?«, Nekateri so odgovorili: »Da ne bi razmišljali!«. Zlahka si človek predstavlja, kakšnim manipulacijam so izpostavljeni mladi, ki so se odpovedali razmišljanju.

»Delo naj ljudi teži, da bodo zaposleni z njim in ne bodo poslušali Mojzesovih lažnivih besed«, je bil ukaz egiptovskega faraona (prim. 2 Mz 5,9). Molčeč ukaz, a nič manj jasen, modernih faraonov je: »Hrup naj obteži te mlade, to jih bo zmedlo, da ne bodo razmišljali, ne bodo delali svobodnih odločitev, pač pa bodo sledili modi, ki je nam v prid, kupovali bodo, kar jim bomo rekli mi, razmišljali bodo, kakor bomo mi hoteli!«. Za zelo vplivno področje današnje družbe, namreč

področje prireditev in reklame, posameznik šteje le toliko, kolikor je »gledalec«, številka, ki dviga poslušnost in gledanost programov.

Potrebno se je upreti z odločnim »ne« temu izpraznjenju. Mladi so tudi najbolj velikodušni in pripravljeni za upor proti suženjstvu; dejansko so množice mladih, ki se odzivajo na ta napad in namesto, da bi bežali, iščejo kraje in čase molka in kontemplacije, da bi občasno našli v sebi Boga. Mnogo jih je, čeprav o njih nihče ne govori. Nekateri so ustanovili hiše molitve in nenehnega evharističnega češčenja oni preko omrežja ponujajo možnost številnim, da se jim pridružijo.²

Notranjost je pot k verodostojnemu življenju. Danes se veliko govori o verodostojnosti; postala je merilo uspelega življenja. Martin Heidegger, verjetno najpomembnejši filozof preteklega stoletja, je postavil ta koncept v središče svojega sistema. Za kristjana resnične verodostojnosti ni mogoče doseči drugače, kot v življenju »coram Deo« - v Božji navzočnosti.

»Pastir – piše Kierkegaard – ki je, če bi bilo to mogoče, neki jaz pred kravami, je zelo nizek jaz; nek vladar, ki je jaz pred svojimi služabniki, prav tako. Nihče od obeh ni jaz; v obeh primerih manjka mera ... Toda neskončna resničnost ne pridobi jaza, osvajajoč zavest, da živimo pred Bogom, postajajoč človeški jaz, katerega merilo je Bog! [...] Veliko je govora o zapravljenih življenjih. Toda zapravljeno je le življenje tistega človeka, ki se nikoli ni zavedal, ker nikoli ni imel, v najglobljem pomenu, občutka, da obstaja nek Bog in da on, prav on, njegov jaz, stoji pred tem Bogom.«

Evangelij nam pripoveduje zgodbo o enem takih »pastirjev«. Pobegnil je iz očetove hiše in lahkomišno zapravljal svoje premoženje in svojo mladost, živeč razbrzdano. Nekega dne pa je »šel vase«. Pregledal je svoje življenje, pripravil besede, ki jih bo izrekel v opravičilo, in se odpravil na pot proti domu (prim. Lk 15,17). Njegovo spreobrnjenje se je zgodilo prav v tem trenutku, preden se je odpravil na pot, ko je bil sam sredi črede svinj. Zgodilo se je v trenutku, ko je »šel vase«. V nadaljevanju ni storil nič drugega, kakor da je izvršil to, za kar se je odločil. Pred zunanjim spreobrnjenjem je bilo notranje in od njega zunanje prejema svojo vrednost. Koliko rodovitnosti v tistem »iti vase«.

Pa niso le mladi, ki jih je potegnil s seboj val zunanosti. Tudi tisti so med njimi, ki so v Cerкви zelo zavzeti in dejavni. Tudi redovniki so med njimi! Razpršenost je ime bolezni za smrt, ki nas vse zalezuje. Človek postane kakor narobe obrnjena obleka, z dušo izpostavljeno na vse strani neba. V nagovoru predstojnikom nekega kontemplativnega reda je sv. Pavel VI. dejal: »Danes smo se znašli v svetu, ki se zdi, da se spopada z neko vročico, ki je preniknila celo v svetišča in v samoto. Hrup in ropot sta vdrla skorajda v vse stvari. Ljudje se ne utegnejo več zbrati. Kot žrtve tisočeri stvari, ki jih begajo, običajno zapravljajo svojo energijo za sledenje različnim oblikam moderne kulture. Časopisi, revije, knjige vdirajo v intimnost naših domov in naših src. Danes je težje kot nekoč najti priložnost za tisto zbranost, v kateri se lahko duša popolnoma ukvarja z Bogom.«

Sv. Terezija Ávilška je napisala delo z naslovom Notranji grad, ki je gotovo eno najzrelejših sadov krščanskega nauka o notranjosti. Vendar žal obstaja tudi t.i. »zunanji grad« in danes ugotavljamo, da smo lahko zaprti tudi v ta grad. Zaprti izven doma, nesposobni, da bi ponovno vstopili vanj. Ujetniki zunanosti! Sv. Avguštin takole opiše svoje življenje pred spreobrnjenjem:

---

² Malta – Millenium Chapel (<https://www.youtube.com/watch?v=ePwRzC9rBqE>) , Irdning – kapucinski samostan, kjer so 10-dnevne duhovne vaje v tišini (<https://www.kapuziner.at/stille-tage/exerzitien/>) - Ljudje čakajo na vrsto tudi leto ali več. (op. prev.)

»In glej, bil si v meni in jaz sem bil zunaj in tam sem te iskal in nelepa spaka sem se poganjal za lepimi liki, ki si jih ustvaril. Z menoj si bil, jaz s teboj ne. Daleč od tebe so me držale stvari, ki bi sploh ne bivale ne, ko bi v tebi ne bile.« Koliki med nami bi morali ponoviti to grenko izpoved: »Bil si v meni in jaz sem bil zunaj!« Nekateri sanjajo o samoti, vendar o njej le sanjajo. Ljubijo jo, le če ostane v sanjah in nikoli ne postane resničnost. Dejansko se je izogibajo, bojijo se je. Izginotje molka je zelo resen simptom. Skoraj povsod so izginile tiste tipične table, ki so nekoč visele skoraj po vseh hodnikih naših samostanov in so v latinščini zapovedovale: Silentium! Mislim, da je v številnih redovnih okoljih čutiti pritisk dileme: Molk ali smrt! Ali bomo ponovno našli ozračje ter čas za molk in ponotranjenost ali pa se bo postopno zgodilo popolno duhovno izpraznjenje. Jezus pekel poimenuje »najzunanjejša tema« (prim. Mt 8,12) in to poimenovanje je izjemno pomenljivo.

Ne dopustiti, da nas zavede običajni ugovor: toda Boga najdemo zunaj, v bratih in sestrah, v revnih, v boju za pravičnost; najdemo ga v evharistiji, ki je izven nas, v Božji besedi ... Vse to je res. Toda kje zares »srečaš« brata, sestro, reveža, če ne v svojem srcu? Če ga srečaš le zunaj, le-ta ni neki »jaz«, oseba, ki jo srečaš, pač pa določena stvar; na njega pač naletiš a ga ne srečaš. Kje srečaš Jezusa v evharistiji, če ne v veri, se pravi v samem sebi? Resnično srečanje med osebama se ne more zgoditi drugače, kakor med dvema zavestima, dvema svobodama, kar pomeni med dvema notranjostima.

Zmotno je med drugim misliti, da bi lahko vztrajanje pri notranjosti škodovala dejanskemu prizadevanju za Božje kraljestvo in za pravičnost; misliti – če povemo še drugače – da bi lahko zagovarjanje primata namenov škodovalo delovanju. Notranjost ne nasprotuje delovanju, ampak določenemu načinu delovanja. Notranjost nikakor ne zmanjšuje pomembnost delovanja za Boga, pač pa ga utemeljuje in ohranja.

Samotar in njegovo samotišče

Če hočemo posnemati to, kar je storil Bog, ko se je učlovečil, ga resnično posnemajmo do konca. Res je, da se je on izpraznil, da je šel iz sebe, iz trojiške notranjosti, da je prišel na svet. Vemo pa tudi, kako se je to zgodilo: »To, kar je bil, je ostal; to, kar ni bil, je sprejel«, pravi starodavni rek glede učlovečenja. Ne da bi zapustila Očetovo naročje je Beseda prišla med nas. Tudi mi gremo proti svetu, vendar nikoli povsem ne zapustimo samega sebe. »Notranji človek – pravi Hoja za Kristusom – se spontano zbere, ker se nikoli povsem ne raztrese v zunanjih stvareh. Nima predsodkov do zunanjih dejavnosti in zaposlenosti, ki so v svojem času potrebne, ampak se zna prilagoditi okoliščinam«.

Skušajmo pogledati, kaj konkretno storiti, da bi ponovno našli in ohranjali navado vračanja v notranjost. Mojzes je bil izjemno aktiven človek. Vendar beremo, da si je dal narediti prenosni šotor in na vsaki etapi izhoda je postavljaj šotor zunaj tabora; redno je zahajal vanj na posvet z Gospodom. Tam je Gospod govoril z Mojzesom »iz obličja v obličje, kakor govori človek s svojim prijateljem« (2 Mz 33,11).

Tega seveda ni mogoče vedno narediti. Ni se mogoče vedno umakniti v kapelo ali na samotni kraj, da bi ponovno vstopili v stik z Bogom. Sv. Frančišek Asiški je svetoval neko drugo, lažje dosegljivo rešitev. Ko je pošiljal svoje brate po cestah sveta, je rekel: Nimamo vedno na razpolago samotišča na krajih, kamor gremo in kadar bi hoteli kakor samotarji stopiti v to samotišče. »Brat telo je naše samotišče in duša je samotar, ki prebiva v njej in moli k Bogu ter meditira«.

Enako priporočilo sv. Katarina Sienska izrazi s podobo »notranje celice« - male sobice, ki jo vsakdo nosi s seboj in v katero vedno znova lahko vstopa z mislijo, da bi navezal živ stik z Resnico, ki prebiva v nas. Prav v to nevidno celico, ki jo omejujejo stene, piše sv. Ambrož, nas Jezus vabi z besedami: »Kadar pa ti moliš, pojdi v svojo sobo, zapri vrata in môli k svojemu Očetu, ki je na skrivnem« (Mt 6,6).

Na začetku smo slišali klic sv. Avgušтина, naj ponovno vstopimo v srce. Za sklep prisluhnimo še enemu pozivu, ki prav tako kliče v isto smer; to so besede sv. Anzelma iz Aoste, ki jih je namenil bralcu na začetku svojega Proslogiona:

Nepomembni človek, pusti za hip svoje običajne skrbi. Za trenutek pojdi vase, zapusti trušč svojih zmedenih misli in nemirnih hlepenj, ki te stiskajo. Za hip se odpočij v Bogu, samo za trenutek počij v njem. Stopi v globino svoje duše. Odstrani vse razen Boga in tistega, kar bi ti moglo pomagati, da ga srečaš. Zapri vrata svojega bivališča (prim. Mt 6, 6) in ga išči v molku. Z vso močjo reci Bogu, reci Gospodu: »Iščem tvoj obraz. Tvoj obraz iščem, Gospod« (Ps 27,8).

S temi željami in nameni začnimo naš delovni dan v služenju Cerкви.